

Parelmoervlinders herkennen

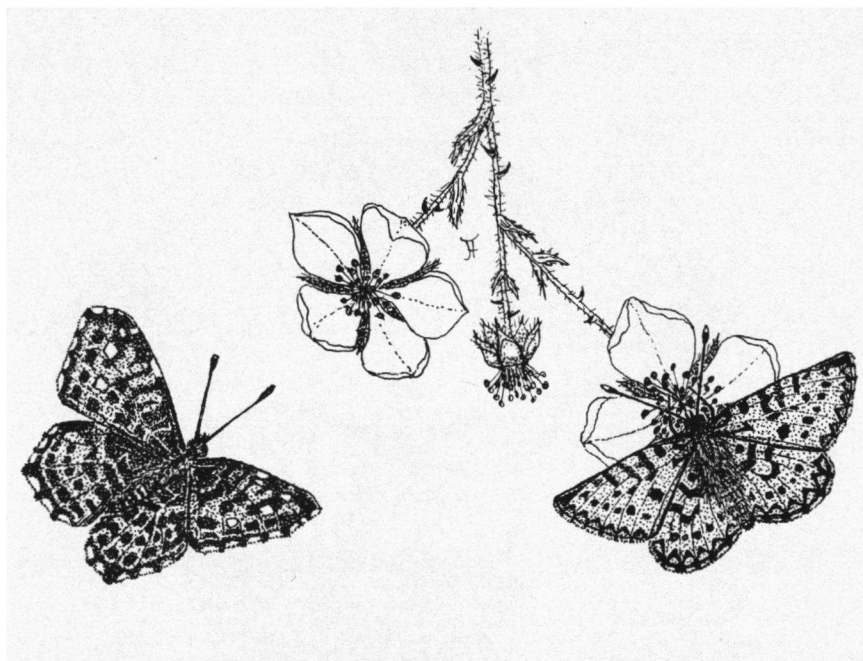
tekst:
Kars Veling

Het herkennen van parelmoervlinders is tegenwoordig een veel minder groot probleem dan in het begin van deze eeuw. Toen kwamen nog twaalf soorten redelijk verspreid door Nederland voor. Inmiddels is dat aantal gehalveerd. Alleen in de duinen en op de Veluwe komt nog een aantal soorten naast elkaar voor.

Verschillende soorten parelmoervlinders zijn uiterst zeldzaam geworden en komen alleen op zeer bepaalde plaatsen voor. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Veenbesparelmoervlinder (*Boloria aquilonaris*), die alleen nog op een aantal kleine veentjes in Drenthe voorkomt. De Bosparelmoervlinder (*Mellicta athalia*) zit, behalve op één plaats in Drenthe, alleen op een aantal lokaties op de Veluwe. De Keizersmantel (*Argynnis paphia*) tenslotte is op dit moment een zwerver, die op allerlei plaatsen verschijnt, maar zich nergens enige jaren achter elkaar weet te handhaven.

Mogelijke verwarring

Alle parelmoervlinders hebben een oranje bovenzijde met donkere strepen en stippen. Dezelfde tekening als bijvoorbeeld de voorjaarsvorm van het Landkaartje heeft. Het is gebleken dat een groot aantal meldingen van parelmoervlinders uit het voorjaar betrekking heeft op Landkaartjes. De onderzijde van het Landkaartje is echter totaal verschillend van die van parelmoervlinders en hieraan is de soort zeker te herkennen. Ook de tekening aan de bovenzijde van de vleugels heeft een aantal duidelijke kenmerken. Het belangrijkste zijn de witte stipjes in de zwarte vleugelpunten die bij het Landkaartje aanwezig zijn. De parelmoervlinders hebben geen wit op de bovenkant van de vleugels.

De onderzijde van de vleugels van parelmoervlinders heeft een gevarieerd patroon van vlekjes en streepjes, met bij bijna alle soorten ook een aantal glanzend witte vlekken, waaraan de groep haar naam dankt.

Duinvlinders

De Kleine parelmoervlinder (*Issoria lathonia*) kunnen we in Nederland een echte duinvlinder noemen. In alle duingebieden komt de soort voor, met uitzondering van Zeeland. Hier is de soort al sinds 1984 niet meer waargenomen. In Voorne's duin komt de Kleine parelmoervlinder nog wel voor. In de rest van Nederland verschijnen af en toe zwervers, die zelden meer dan één jaar achter elkaar op deze plaatsen worden gezien. De Kleine parelmoervlinder heeft drie generaties per jaar en kan daarom vanaf het voorjaar tot in de herfst worden gezien. De Duinparelmoervlinder (*Fabriziana nobe*) en de Grote parelmoervlinder (*Mesocidalia aglaja*) komen, behalve in de duinen, ook op de Veluwe voor. Deze twee soorten hebben maar één generatie per jaar en vliegen alleen in de zomermaanden.

De Kleine parelmoervlinder is te herkennen aan de grote langwerpige parelmoervlekken op de onderzijde van de vleugels. De bovenzijde is herkenbaar aan het stippenpatroon. Bij een vlinderherkenningscursus in de duinen werd deze

Soms wordt de voorjaarsvorm van het Landkaartje (links) verward met een parelmoervlinder, zoals de Zilveren maan. Tekening: Jos Fontaine

Grote parelmoervlinder (boven), Duinparelmoervlinder (rechts) en Kleine parelmoervlinder (links en onder) op Duinviooltje. De Duinparelmoervlinder heeft op de onderkant van de achtervleugel een rij stippen (zie pijltje) die bij de Grote parelmoervlinder ontbreken. tekening: Paul Schoenmakers

soort het 'Pantertje' genoemd. De stippen op de bovenzijde zijn namelijk mooi afgerond en liggen 'los' over de vleugels verspreid, zonder dat ze zijn verbonden door donkere lijnen. Bij de Duinparelmoervlinder, die in de duingebieden vanaf Noordwijk naar het noorden toe en op de Veluwe voorkomt, zijn de stippen niet allemaal zo afgerond en worden veelal verbonden door donkere lijnen. Hierdoor ontstaat een soort van 'netwerk' op de vleugels.

De stippen op de onderzijde van de vleugels van de Duinparelmoervlinder zijn niet langwerpig, maar ronder en kleiner dan die van de Kleine parelmoervlinder.

De Grote parelmoervlinder komt in de duinen nog maar sporadisch voor. De laatste jaren is de soort vooral gezien op de Waddeneilanden. Op de Veluwe zit nog wel een populatie. De Grote parelmoervlinder en de Duinparelmoervlinder zijn aan de bovenzijde zeer moeilijk te onderscheiden. De grootte en de basis kleur zijn niet geheel hetzelfde, maar zoals zo vaak is dit alleen goed te zien als je ze naast elkaar ziet. De onderzijde is

wel duidelijk verschillend. De algemene indruk van de onderzijde van de Duinparelmoervlinder is veel rommeliger dan van de Grote parelmoervlinder. Deze laatste heeft een vrij effen grondkleur, oranje met groene bestuiving. Bij de Duinparelmoervlinder is de grondkleur vlekkelig geel-oranje. Een ander belangrijk verschil is te zien op de lichtgekleurde baan tussen de randvlekjes en de lichte parelmoervlekken in het midden van de ondervleugel (in de tekening staat hier een pijltje). Bij de Duinparelmoervlinder zitten in de lichte baan kleine oogjes, bij de Grote parelmoervlinder is die baan 'leeg'.

Zilveren maan

Ook de Zilveren maan komt in de duinen voor, maar alleen nog op Terschelling. Vroeger was dit een algemene standvlinder van vochtige voedselarme graslanden. Tegenwoordig zijn deze ontwaterd en bemest, en de Zilveren maan is vrij zeldzaam geworden. Alleen in Noordwest-Overijssel komt de soort nog wijd verbreid voor. In de Wieden en de Weerribben kunnen nog vele honderden Zilveren manen per dag geteld worden.

In deze gebieden is de Zilveren maan de enige parelmoervlinder en dus niet te verwarren met andere soorten. Als we in het buitenland gaan kijken dan komt de soort wel samen met andere parelmoervlinders voor en vandaar toch enkele herkenningspunten.

Op de bovenzijde van de vleugels zit vlak bij het lijfje een ronde oranje vlek met middenin een zwarte stip. Deze zwarte

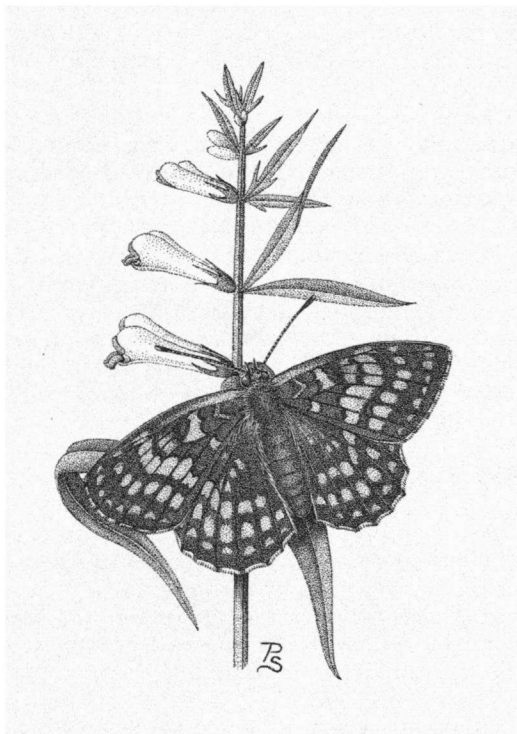

Zilveren maan op Moerasviooltje. tekening: Paul Schoenmakers

stip ligt geheel vrij. Ook op de onderzijde van de vleugels is deze vlek met stip te zien, begrensd door een rij van zeven witte cellen, die er als een baan omheen liggen. De Zilveren maan vliegt in twee generaties per jaar. De eerste vliegt van eind mei tot eind juni, de tweede van half juli tot half augustus.

Bosparelmoevlinder

De Bosparelmoevlinder heeft één generatie per jaar en vliegt vooral van half juni tot half juli. Ook deze soort is de

afgelopen halve eeuw zeer sterk achteruit gegaan. Nu kunnen we deze vlinder nog tegenkomen op één lokatie in Drenthe en verspreid over de Veluwe. Het is een soort die voorkomt op open plekken in droge bossen, kapvlakten en brede bospaden. Het is een vrij kleine vlinder, waarvan de bovenzijde vrij kenmerkend getekend is. Niet een oranje grondkleur met verspreid wat stippen en lijntjes zoals veel andere parelmoervlinders, maar met een duidelijke bruinzwarte bandering. Deze kleurtekening op de bovenzijde is wel erg variabel, van vrij licht tot erg donker. Aan de onderzijde valt de brede rij met witte cellen in het midden en de oranje band met witte cel bij de vleugelbasis sterk op. In het buitenland is deze vlinder te verwarren met allerlei andere parelmoervlinders, maar de verschillen waar dan op gelet moet worden (de kleur van de palpen bijvoorbeeld) voeren te ver voor dit artikel.

Keizersmantel

De laatste soort die de revue passeert is de Keizersmantel. Deze soort heeft geen vaste populatie in Nederland, maar wordt nog wel jaarlijks gezien op allerlei verschillende plaatsen. De Keizersmantel is eigenlijk onmiskenbaar. Het is een grote vlinder met een zeer krachtige vleugelslag. De mannetjes hebben zeer duidelijk ontwikkelde geurschubben, die als dikke zwarte lijnen op de bovenzijde van de vleugels te zien zijn. De vrouwtjes zijn wat meer bruin-oranje en hebben meer de 'pantertekening' van de Kleine parelmoervlinder, maar uiteraard is de Keizersmantel veel groter. Een ander opvallend verschil tussen de Keizersmantel en andere parelmoervlinders is de vleugelvorm. De Keizersmantel heeft een opvallende bocht in de rand van de bovenvleugel. Dit is zo duidelijk dat het bij vliegende exemplaren waar te nemen is.

Op de onderzijde van de Keizersmantel ontbreken duidelijke vlekken. De kleur ligt in tussen lichtgroen, bruin en oranje en is flets, alsof de vleugels met poeder bestoven zijn. Hier doorheen schemeren wat lichte, witte banden. Het is een schitterende vlinder en wellicht zal deze soort nog eens blijvend terugkeren in Nederland!

De Bosparelmoevlinder heeft een duidelijke donkerbruine bandering. tekening: Paul Schoenmakers

De Keizersmantel op Gewoon bosviooltje (links mannetje, rechts vrouwtje). tekening: Paul Schoenmakers

